

Zmiana klimatu w narracjach medialnych – krytyczna analiza źródeł

SCENARIUSZ LEKCJI W RAMACH PROJEKTU: „Globalna szkoła. Dla zaawansowanych”

Scenariusz pozwala uczniom zapoznać się z pojęciem narracji oraz rozwinąć umiejętność krytycznej interpretacji źródeł medialnych. Zadanie osadzone jest w tematyce zmiany klimatycznej.

OPRACOWANIE: Ida Miczke

CZAS TRWANIA: 45 minut

POZIOM NAUCZANIA: szkoła ponadpodstawowa

PRZEDMIOT: język polski, historia, godzina wychowawcza

CELE:

- pobudzenie krytycznego myślenia wobec narracji medialnych opowiadających o zmianie klimatu
- ćwiczenie umiejętności interpretacji danych statystycznych na wykresie

KRYTERIA SUKCESU:

- rozpoznasz narracje w mediach, zinterpretujesz je i skonfrontujesz z faktami

PYTANIE KLUCZOWE:

Jakie narracje na temat zmiany klimatu są obecne w mediach?

Kluczowe zagadnienia: krytyczne myślenie, zmiana klimatu

Formy pracy i metody: praca w grupach, analiza ilustracji, interpretacja danych na wykresie, burza pomysłów

Środki dydaktyczne: urządzenia z dostępem do internetu, załączniki (karty pracy dla grup oraz infografiki)

Związek z podstawą programową:

Język polski, zakres podstawowy

I.2.1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

IV.9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Historia, zakres podstawowy i rozszerzony

II.2. rozpoznaje rodzaje źródeł, ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego

HISTORIA, zakres podstawowy

I.2. rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych;

HISTORIA, zakres rozszerzony

I.2. wyjaśnia zasady krytycznej analizy i interpretacji różnych rodzajów źródeł historycznych;

ZAŁĄCZNIKI DO SCENARIUSZA:

- Załącznik nr 1. Karta pracy 1
- Załącznik nr 2. Karta pracy 2
- Załącznik nr 3. Infografiki

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Wprowadzenie

10 min

1. Zapisz na tablicy pytanie: „Jakie narracje na temat zmiany klimatu są obecne w mediach?”. Poprowadź z młodzieżą burzę pomysłów i zbierz odpowiedzi na pytanie.
2. Wyjaśnij uczniom i uczennicom definicję narracji.

Opowiedz o tym, że za naszymi przekonaniem o świecie stoją narracje - opowieści, które ludzie budują, by wytłumaczyć sobie, jak działa świat. Potrzebujemy nadać sens i logikę temu, co widzimy i czego doświadczamy. To odpowiada na ludzkie potrzeby: łatwości, spójności, sensu, przewidywalności, harmonii... Niestety te narracje i wynikające z nich przekonania nie są w pełni prawdziwe, a często nie służą lepszemu rozumieniu świata, bo zawierają uproszczoną jego wizję.

Dużym wyzwaniem jest konfrontacja tych narracji z najnowszą wiedzą naukową. Różnego rodzaju opowieści o zmianie klimatu również stanowią przykłady narracji. Zmiany klimatu to niezwykle ważny temat, dlatego warto przyjrzeć się temu, jakie narracje na ich temat funkcjonują w mediach. Zastanówmy się zatem, jakie opowieści można znaleźć wokół nas, jaką rolę pełni w nich człowiek i jakie są konsekwencje ich przyjęcia.

Praca właściwa

25 min

1. Poproś uczniów i uczennice, aby stworzyli grupy - zdecyduj sam, czy wolisz, aby były to dwie duże grupy w klasie, czy kilka mniejszych grup. Każdej przekaz jedną kartę pracy z źródłem, tak, aby liczba grup pracujących na jednym źródle była taka sama jak liczba grup pracujących na drugim źródle (Załącznik nr 1 i Załącznik nr 2). Poproś, aby każda grupa wykonała interpretację swojego źródła i odpowiedziała na pytania zadane w karcie pracy.
2. Następnie poproś, by każda grupa przedstawiła swoją interpretację na forum klasy.
3. Przekaż każdej grupie także trzecią kartę pracy (Załącznik nr 3) i poproś o zestawienie narracji z analizowanej przez każdą grupę okładki (w zależności od grupy będzie to okładka z Załącznika nr 1 lub okładka z Załącznika nr 2) z danymi przedstawionym na infografikach w Załączniku nr 3. Poproś każdą z grup o ocenę, która z narracji lepiej zdaje sprawę z faktów przedstawionych na infografikach.

Podsumowanie

10 min

1. Podkreśl, że dzisiejsze ćwiczenie miało na celu pokazanie uczniom, jak ważne jest, by być krytycznym wobec narracji i rozumieć, że mogą zawierać elementy nieprawdziwe. Zauważ konieczność konfrontowania narracji z faktami.
2. Poproś każdego ucznia i uczennicę o refleksję na kartce: „Jakie emocje wywołują we mnie przesłania o zmianie klimatu, które docierają do mnie za pomocą mediów? Czy wiem, jak radzić sobie z wywołującymi negatywne emocje narracjami i wizjami?”

Poproś uczniów, aby odpowiedzieli na pytania na dwóch rodzajach karteczek (po jednej karteczce na pytanie), następnie zbierz karteczki i pogrupuj według emocji, które się na nich pojawiają, łącząc z nimi sposoby radzenia sobie. Powieście to jako plakat na ścianie i powiedz, że możecie zbierać w ten sposób pomysły na pracę z własnymi emocjami.

ŹRÓDŁA:

- Okładka tygodnika „Newsweek”, FOT. SEAQ68/PIXABAY, FOT. SUPPLIED BY ALEC BYRNE/EAST NEW, „Newsweek” 27/2019: https://www.newsweek.pl/nwpl_2019027_20190701, dostęp na 31.07.2024.
- Okładka czasopisma „Do Rzeczy”, JAN, „Do Rzeczy” 29/2019 (331): <https://tygodnik.dorzeczy.pl/archiwum/331/dorzeczy-29-2019.html>, dostęp na 31.07.2024.
- Infografika: Our World in Data (<https://ourworldindata.org/grapher/temperature-anomaly>) na podstawie Morice, C.P., J.J. Kennedy, N.A. Rayner, J.P. Winn, E. Hogan, R.E. Killick, R.J.H. Dunn, T.J. Osborn, P.D. Jones and I.R. Simpson (in press) An updated assessment of near-surface temperature change from 1850: the HadCRUT5 dataset. *Journal of Geophysical Research (Atmospheres)* doi:10.1029/2019JD032361. HadCRUT5 data were obtained by Our World in Data from <http://www.metoffice.gov.uk/hadobs/hadcrut5> on October 18, 2023 and are © British Crown Copyright, Met Office [in press], provided under an Open Government License, <http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/>
- Infografika: Our World in Data (https://ourworldindata.org/grapher/annual-co2-emissions-per-country?country=~OWID_WRL) na podstawie danych Global Carbon Budget (2022), Andrew, R. M., & Peters, G. P. (2022). The Global Carbon Project's fossil CO2 emissions dataset (2022v27) [Data set]. Zenodo. Dane i metodologia: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7215364> Pliki z danymi Global Carbon Budget: <https://globalcarbonbudget.org/carbonbudget/>, oryginalny artykuł: Friedlingstein, P. et al. Global Carbon Budget 2022, *Earth Syst. Sci. Data*, 14, 4811-4900, <https://doi.org/10.5194/essd-14-4811-2022>, 2022.

Więcej materiałów na stronie internetowej projektu: www.globalna.ceo.org.pl

Materiał powstał w ramach projektu „Krytyczne myślenie dla zrównoważonych społeczności” współfinansowanego przez Deutsche Bundesstiftung Umwelt (DBU).

Odpowiadaj
na globalne
wyzwania

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

Scenariusz jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Centrum Edukacji Obywatelskiej. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o projekcie. Więcej o wolnych licencjach: <http://creativecommons.pl>.

***

Autorka: Ida Miczke
Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej
ul. Noakowskiego 10, 00-666 Warszawa
tel. 22 622 00 89 www.ceo.org.pl
Warszawa 2024

Załącznik nr 1. Karta pracy 1

Wyobraźcie sobie, że jesteście analitykami mediów XXI wieku. Jako badacze waszym zadaniem jest wytropienie narracji na temat zmiany klimatu, które w owym czasie pojawiały się w mediach.

Tego rodzaju narracje widoczne są nie tylko w tekstach, ale również w materiałach graficznych. Tym razem waszym zadaniem jest analiza okładki czasopisma. Przyjrzyjcie się okładce z czasopisma „Newsweek”:

OKŁADKA: FOT. SEAQ68/PIXABAY, FOT. SUPPLIED BY ALEC BYRNE/EAST NEWS, „Newsweek” 27/2019

Zastanówcie się:

- jaką wizję zmiany klimatu przedstawia powyższa okładka? Z jaką narracją na temat zmiany klimatu łączy się ta okładka?
- czy ta narracja mówi coś o roli i wpływie człowieka na zmianę klimatu?
- jakich graficznych i językowych form wyrazu używa powyższa okładka, by uwypuklić swoje przesłanie?
- jakie konsekwencje może mieć upowszechnienie takiego przekazu?

.....

.....

.....

.....

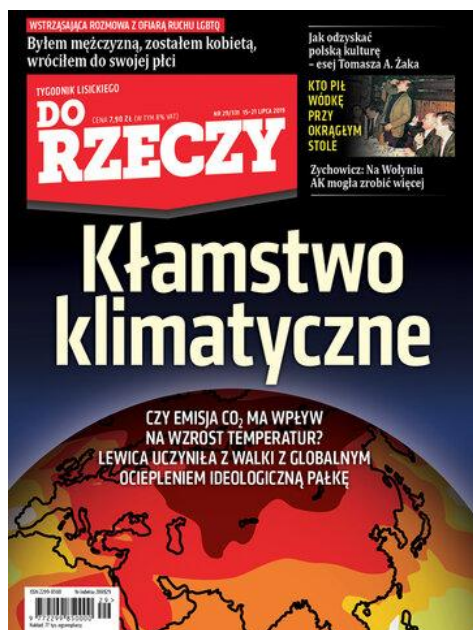
.....

Załącznik nr 2. Karta pracy 2

Wyobraźcie sobie, że jesteście analitykami mediów XXI wieku. Jako badacze waszym zadaniem jest wytropienie narracji na temat zmiany klimatu, które w owym czasie pojawiały się w mediach.

Tego rodzaju narracje widoczne są nie tylko w tekstach, ale również w materiałach graficznych. Tym razem waszym zadaniem jest analiza okładki czasopisma. Przyjrzyjcie się okładce z czasopisma „Do Rzeczy”:

OKŁADKA: JAN, „Do Rzeczy” 29/2019 (331)

Zastanówcie się:

- jaką wizję zmiany klimatu przedstawia powyższa okładka? Z jaką narracją na temat zmiany klimatu łączy się ta okładka?
- czy ta narracja mówi coś o roli i wpływie człowieka na zmianę klimatu?
- jakich graficznych i językowych form wyrazu używa powyższa okładka, by uwypuklić swoje przesłanie?
- jakie konsekwencje może mieć upowszechnienie takiego przekazu?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

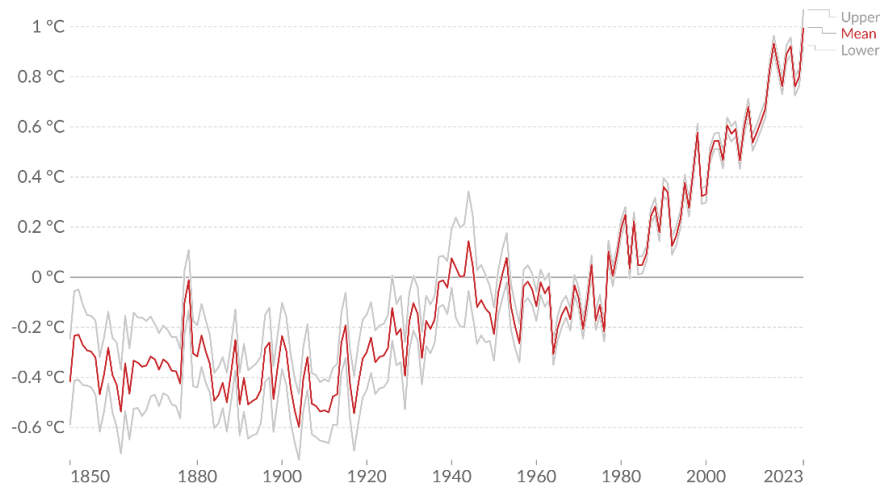

Załącznik nr 3: Infografiki

1. Zapoznajcie się z infografikami:

Average temperature anomaly, Global

Global average land-sea temperature anomaly relative to the 1961-1990 average temperature.

Data source: Met Office Hadley Centre (2023)

[OurWorldInData.org/co2-and-greenhouse-gas-emissions](https://ourworldindata.org/co2-and-greenhouse-gas-emissions) | CC BY

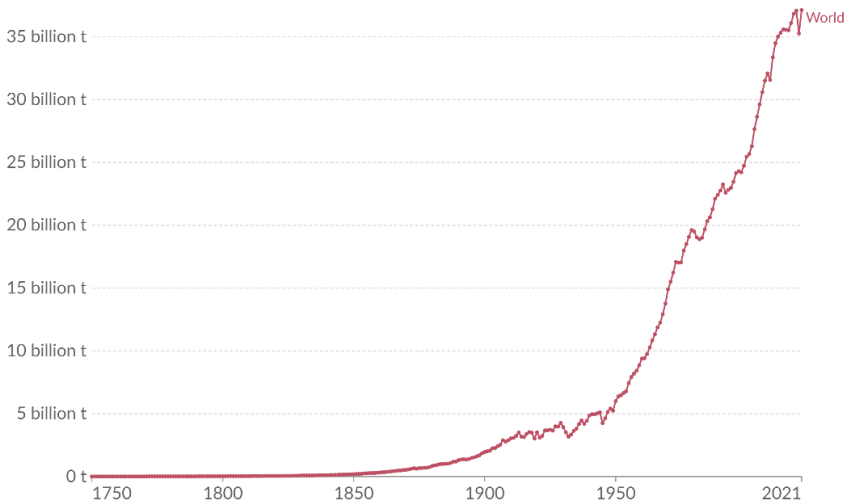
Note: The gray lines represent the upper and lower bounds of the 95% confidence intervals.

Źródło infografiki: Our World in Data (<https://ourworldindata.org/grapher/temperature-anomaly>) na podstawie Morice, C.P., J.J. Kennedy, N.A. Rayner, J.P. Winn, E. Hogan, R.E. Killick, R.J.H. Dunn, T.J. Osborn, P.D. Jones and I.R. Simpson (in press) An updated assessment of near-surface temperature change from 1850: the HadCRUT5 dataset. *Journal of Geophysical Research (Atmospheres)* doi:10.1029/2019JD032361. HadCRUT5 data were obtained by Our World in Data from <http://www.metoffice.gov.uk/hadobs/hadcrut5> on October 18, 2023 and are © British Crown Copyright, Met Office [in press], provided under an Open Government License, <http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/>

Infografika przedstawiająca średnie roczne anomalie temperatur globalnie na lądzie i morzu w odniesieniu do średniej temperatury w latach 1961-1990

Annual CO₂ emissions

Carbon dioxide (CO₂) emissions from fossil fuels and industry¹. Land use change is not included.

Data source: Global Carbon Budget (2022)

[OurWorldInData.org/co2-and-greenhouse-gas-emissions](https://ourworldindata.org/co2-and-greenhouse-gas-emissions) | CC BY

1. Fossil emissions: Fossil emissions measure the quantity of carbon dioxide (CO₂) emitted from the burning of fossil fuels, and directly from industrial processes such as cement and steel production. Fossil CO₂ includes emissions from coal, oil, gas, flaring, cement, steel, and other industrial processes. Fossil emissions do not include land use change, deforestation, soils, or vegetation.

Źródło infografiki: Our World in Data (https://ourworldindata.org/grapher/annual-co2-emissions-per-country?country=~OWID_WRL) na podstawie danych Global Carbon Budget (2022), Andrew, R. M., & Peters, G. P. (2022). The Global Carbon Project's fossil CO₂ emissions dataset (2022v27) [Data set]. Zenodo. Dane i metodologia: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7215364> Pliki z danymi Global Carbon Budget: <https://globalcarbonbudget.org/carbonbudget/>, oryginalny artykuł: Friedlingstein, P. et al. Global Carbon Budget 2022, *Earth Syst. Sci. Data*, 14, 4811-4900, <https://doi.org/10.5194/essd-14-4811-2022>, 2022.

Infografika przedstawiająca roczne emisje CO₂ z paliw kopalnych i przemysłu (nie uwzględniając zmian wynikających z użytkowania ziemi)

2. Zastanówcie się: która z omówionych na lekcji narracji i okładek czasopism na temat zmiany klimatu lepiej zdaje sobie sprawę z faktów przedstawionych na wykresach?

3 Scenariusz lekcji „Zmiana klimatu w narracjach medialnych – krytyczna analiza źródeł”